

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

11 Reden der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420,4

Rinck, Christoph Friedrich

[Karlsruhe], 1801-1804

[Boeckh, August]: Oratio de amicitiae praestantia, pridie Kal. Aug. habita et gravissimi. Directoris benivolentia inbente inscripta 1802

[urn:nbn:de:bsz:31-99852](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99852)

Oratio de amicitiae praestantia,
 pridie Kal. Aug. habita
 et Gravissimi
 Directoris benevolentia iubente
 inscripta
 ab
 Aug. Poeckh S. Th.

[7. August] M D C C C II.

In
mal
ac
ut
vit
nem
fer
un
nar
pe

Director Gravissimo!

Socii ornatissimi!

In rerum natura quaecumque reperiantur, ani-
malia plantaeque lapidesque, minimum aequae
ac maximum creatorum, summa ope nituntur,
ut quibus numquam aberrare, quae numquam
evitare possunt, propriam destinationem fi-
ferent salutem. Cuius mundi medium lo-
cum mortalitatis tenet, qui rerum rector domi-
natorque, ad magna praeclearaque, virtutem nem-
pe et felicitatem destinatus, agit atque ha-

bet cuncta, neque ipse habetur. Et quem omnia,
 quae creata sunt, quod illis incumbat, pro viri-
 bus suis perficiant; num homo nobilissimus et
 unicus sui ipsius impulsu agens, perpetuo op-
 tet et contendat, nec unquam ad contentio-
 nis scopum perveniat? Num homo tantum
 nunquam satisfacere possit conscientiae suae,
 ipsi acclamanti: Ad celsiora sapientissi-
 mus te destinavit, ad celsiora, quam corpo-
 ra mortua brutaque animalia? Num om-
 nia circumcirca pro sua conditione perfe-
 ctissima fruuntur felicitate, & homo solus
 miser sit atque defectus? Nequaquam! Im-
 mensa est coeli benignitas! Mortalis, quem
 illius omnipotentia aeterno somno excitavit,
 dimidiam nondum laboriosam viam
 ad salutem emensus, quin relinquatur
 fieri non potest. Infinita est Dei be-
 nignitas! Facultates quoque, quibus sa-
 pienter utentes destinationis nostrae fi-
 nem impetrare possumus, animo inse-
 vit, et praeterea non levem operam fert,
 ut, quem gravem de illo luctam subie-
 rimus, viribus ab ipso datis confisi, susce-

riores abeamus. Ad probatissimam regulam,
 cui nos adstringamus, ad sensa factaque
 nostra modo probanda, modo improbanda, instar
 verissimae ducis ad honestatem, ratione a
 Deo ipso profecta nos instruat; libertate nos
 gaudere, virtutis exercendae potestatem spe-
 nes nos esse persuasum habentes in opini-
 one sua confirmandi, bona malaque sum-
 ma iustitia aliquando retributum iri speran-
 tibus, eximiam spem augendi causa; et la-
 crymis obortis mox appropinquantem
 mortem spectantibus, lactiores scenas offen-
 dendo, dulce solatium praebendi gratia,
 a, ab illustri sede divinam suam reli-
 gionem misit; animum ad arduas res
 excitatum altius sublaturus, honoris
 stimulum tam firmiter nobis indidit, ut e-
 cui non posset; ne insignis animi corpo-
 risque vires desidiosa inertia relaxa-
 rent, cum studio assidue agendi ac inge-
 nua cupiditate ^{perfectionem et felicitatem} magis semper augendi,
 mortalis natus est; et postremo, sive non
 satis validas, sive desessas vires ere-
 cturus, aliorum vi coniuncturus, & in con-
 iunctas summa et clementissima

beneficia collaturus, fidam ac famili-
arem amicitiam nobis donavit. Nunc ne,
que animo neque consilio destitutus, vi-
ator ad aëduam destinationem tendit,
propterea quod amantissimus frater simul
ite adgreditur: tunc manibus iunctis et
labores et pericula adveniunt, ac tandem quo
cupiere, eo perveniunt. Cuius verae amici-
tiae, optimi boni, natura paucis illu-
strata, eius necessitatem et beneficia
amicis contingentia perpendam. Dire-
ctor gravissime, socii ornatissimi! mihi
hanc rem maximi momenti mihi expe-
situro et juvenili indulgeatis ingenio
etiam etiamque oro.

Sera et ingenua amicitia mortalium bonum
est, quod corruptioni numquam obnoxium,
neque verno sub coelo degentibus, neque hi-
bernis imbribus vexatis, fortuna mobilis e-
ripere potest. Voluptatum, quas ex illa ca-
pimus, ea est natura, ut illis aliquando a-
nimus humanus reddatur beatior, ut illis
quoque alii, nobis longe praestantiores, quo-
cumque mortali corpore liberati coelesti,
que gloria circumfusi, frui possint at-

que laetari. Est enim amicitia invicem se
 amantium arctissima coniunctio, grata con-
 sensio, tranquilla concordia, pura dulcis.
 que conspiratio animorum ad perfectionem
 entientium. Quae quamquam ad animum
 potissimum spectare debet, tamen exter-
 na quadam, neque voluntaria gignitur in-
 clinatione, quae animorum affinitate in-
 timaque cognatione detectis, novum foedus
 praeparat et praeparatum parit. Sic
 contigit quondam foederi, quae historia pro-
 didit, omnium nobilissimo, foederi, quod
 a religionis nostrae auctore cum discipu-
 lis suis est ictum. Hosce primum tam
 incredulos viros, ni externa inclinatio il-
 los tanta vi corripuisset, ut resistere non
 possent, tam ardente amore divinum prae-
 ceptorem esse prosequutos, putaveris?
 At sicuti haec nisi saperit inclinatio,
 amicitia in eo, quo solet, agro, numquam
 potest germinare; ita etiam, quin in ar-
 borem robustam aucta floreat maturasque
 ferat fruges, nisi honesti, qui animis cog-

nitis, invicem se sunt amplexi, iis,
 dem regulis cogitationes factaque dirigen-
 tibus obtemperent, fieri haud potest: prop-
 terea quod instar diversorum elementis-
 rum, quae assidue luctantia nihil inten-
 tatum relinquunt, quo invicem se dele-
 ant, homines diversarum, quibus ad a-
 gendum impelluntur, rationum iussa fa-
 cientes, animis perpetuo repugnantibus, ne-
 que unquam reconciliantur, neque ad com-
 munes fines vires iungunt. Uti animal
 aut planta in suo elemento, sic in animo-
 rum cognatione amicitia gignitur, ad coe-
 lum tendit vigetque; non hgemer illam, ne-
 que imbres convellunt, aut labefactant: im-
 mota manet, aeternaeque durando posterorum
 secula omnia vincit. Sic priscus Romano-
 rum scriptor monet: „eadem velle & eadem
 nolle, ea demum firma amicitia est. Tran-
 quille animus in animum colliquescit;
 et invicem amici se reverentur: quibus pri-
 vata saepius iam laeta familiaritas nau-
 fragium fecit. Aut difficile putaveris, a-
 mico officium praestare, quod singulis ho-

minibus debes? difficile, amicum honorare,
 quem hominem aestimare, ius fasque iubent?
 O! noli tunc amicitiam vocare, quod illi te
 iungit! Quam nempe aestimationem quum
 sustulcatis, amoris ingenium ignem, divino
 afflata accensum, exstingues: amicitia e-
 nim, mutua veneratione deleta, nomen est
 iniuria vindicatum, fallax ludus, quo vel
 aliis dolum struimus, vel ipsi illudimur.
 Nemo alius curabit salutem, qui propter id
 tantum socium sibi adiunxit, quod eius
 ope finem propositum sese citius tutiusque
 esse assequiturum sperat. O! quam mul-
 ti, qui tam indignum amico sodalem na-
 ctus sunt, queruntur, ut Tomenfis quere-
 tur vates:

Donec eris felix, multos numerabis amicos;
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.
 Adspicis, ut veniant ad candida tecta co-

Accipiat nullas sordida turris ^{umbrae,} aves?
 Horrea formicae tendunt ad inania numquam,
 Nullus ad amissas ibit amicus opes.
 Utque comes radios per solis euntibus umbra,
 Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit;
 Mobile sic sequitur fortunae lumina vul-
 quae simul inducta nube teguntur, abestque,

Neque indignum amico, acis, qui tam diu mo-
 do debitos illi praestat honores, quamdiu salu-
 tem eius terrenam adiurat, merito superbum
 puto, qui magna de se iactans, alium detre-
 ctantibus dictis laedens, capite elato, ore sper-
 nente, sodales despicit; qui pectus a iucundo
 complexu, ab audentibus oculis amantis vul-
 tum remoret, qui delicias, quibus, intimis ani-
 morum patefactis, amici laetantur ignorat. Prae-
 terea longe a tali coniunctione fiducia aberit,
 qua destituta mortaliu foedera quaeque eos neque
 tranquillos neque beatos reddunt, neque unquam
 egregium finem assequuntur. Ubi purissimus
 amor imperat, diffidens sordida consilia suspi-
 catur: ac sincera fratris monita vituperan-
 di stultium, serias adhortationes atrocem serui-
 tatem esse ratus, serius aut citius in discor-
 diam actis, qui nisi alter diffidus esset, con-
 sensissent, amicam manum repellit, quae
 per terras incolumem ductura, a scelere inte-
 grum defensura, suisque beneficiis erat au-
 ctura. At fiducia generosa Thesea fide pecto-
 ra iuncta ad res et excitat et corroborat,

quas animus demissus attonitus suspicit; a-
 mico fretus pro Damone magnanimus Pythi-
 as, in omne fas nefasque ruenti Tyranno
 vitam exstinguendam dedit: amico fretus,
 Acherontis metu excusso, caput securi sub-
 iecturus fuit: utrumque fiducia amicitiae
 ac serravit. Tanta vi constricti socii, quo-
 minus fortes probrigue atque tranquillii ad
 scopum viae per hasce terras secantis per-
 gant, ac amore ^{reuerentia} mutua fiducia praestitis, in-
 vicem se curantes, alius alium vigili oculo
 observent, quid est, quod impediat? An invi-
 cem se observare, illos non oportet? O! quam
 facile mortalis pravae corruptionis illece-
 bris deceptus, vera eaque tutissima ad salu-
 tem via aberrat! Sicuti viator, in aspera
 et saxosa via laboriosi itineris finem desi-
 derans, ubi vicini amnis navem velocibus
 agitatum velis conspicit, remisque frequenti-
 bus aquam verberatam, undarumque tacitam
 susurrum, lenesque ventos frigora afflantes
 audit, laetus ad illam tendit et ascendit na-
 vem, ac fluctibus, quo non cogitabat, in ma-
 re portatur: quod tumidis moe undis albe-

scit; procellis aequora crescunt, et velatur
 gida contrahere conantes prohibet imber.
 quid sit faciendum, ipse rector dubitat,
 sonat clamorque virorum stridorque ru-
 dentum, aetherque tonat: nunc acrior ven-
 ti incubat vis, modo ad arduum coelum
 attollitur rates, modo ad imum descendit
 mare: & postremo vel sylvibus immobilis ha-
 ret, vel rapida voragine absorbetur. Sic
 probum quoque interdum, quamvis invitum,
 sceleris flumen in altum abducit, et se-
 rius oculus deperderet, ni benigna manus
 illum ad littus subduceret. Quam manum
 erranti fratri amicum esse negatum
 illiunq; ab hoc repulsum iri, si ve-
 sus hunc velit repetere, num censes?
 Non ita se habet. Est eius amicus &
 homo: nihil humani a se alienum
 putat. Indulget igitur eumque adiu-
 vat, ne quibus amor illos circumdedit,
 tenera vincula rescindat. Et licet laetis
 fimos dies et gravissimam intentionem
 amici flagitet: tanta nullius rei cari-

tas est sapienti bonoque viro, quin illam
 officio immoletur. Quae postremo omnia,
 nisi malis, ut temporis potius ruinae obno-
 xia sint, quam in aeternis animis maneat
 in aeternum, ad honestos tantum fines
 socium tibi iunge. Nam sensuum modo irri-
 tamenta quaerentibus ubi satisfactum, u-
 bi denique nihil relictum erit, quod appetant,
 tam prompti socius disolvant, quam iunxerant.
 Et hoc quoque, non sit: o pravam mortalium
 mentem, concupiscere amicitiam, quam dedigne-
 ris, dedignari, quam concupiscas! At quoties
 tam miserandi homunciones, quoties avari
 duo idem petunt, quo tamen pervenire alte-
 ri modo licet? Quoties libidinosi duo eandem
 victimam sordidae cupidinis persequuntur,
 cuius ut potens sit, uterque frustra contem-
 det? Nunc vero quaenam spes aut fidei aut con-
 cordiae? Atque hi quidem haud raro aut plane
 diversis aut certe contrariis viis discedunt.
 Quaecumque hic ratione fortunas suas pro-
 ludit, patrimonium dissipavit, industriae
 subsidia et instrumenta virtutis in luan-
 ria atque audacia consumpsit; donec et re
 et fide deficiente, inopia oppressus cogetur,

stipem colligere, ab hominum misericordi-
 a vitae sustentationem precari: temeraria
 ille manu [pudendum dictu] gazas cumu-
 lat atque rapit, raptasque trepidus obsidet.
 Sui impotentes aliis illi, hi neque aliis ne-
 que ipsis dominari volunt; aliis illi iniu-
 rias, hi ipsis inferre. Potestne in tam diver-
 sis mentibus pax aut amicitia esse? Sin
 autem amicitia concordia caret, quae de-
 bet non assequetur. Concordia vero, ut Sal-
 lustius statuit, parvae res crescunt, discor-
 dia maximae dilabuntur. Mortalium fa-
 vor, magnae divitiae, externi honores, Deli-
 ciae corporis, alia huiusmodi omnia flu-
 xa et fragilia; fortunae bonorum, ut ini-
 tium finis est: putasne, foedus esse pe-
 enne, quod illorum gratia est ictum?
 At integritas conscientiae, animi digni-
 tas, gloria praecclaris ingenii virtutibus
 comparata, voluptas, quam in veritate in-
 vestiganda et rebus insignibus gerendis per-
 cipies, sicut anima immortalia sunt,
 sicut anima numquam dilabentur.
 Qua via qui humo sese tollere tentant,

ii numquam avelli possunt; simul, simul
 ibimus clamant. Quae iungit animos,
 quae vitam reddit iucundiorē, quae tran-
 quillitatem praebet et felicitatem, mera
 amicitia numquam vel ab innocentia vel
 a probitate separata, solam sectatur vir-
 tutem.

Eadem amicitia quoque ad praefixam
 nobis metam assequendam, ad excolendam
 indolem, ingenii culturam, animum erigen-
 dum, ad efferventium affectuum et placati-
 onem et rectionem, ad officia nostra sa-
 cilius praestanda, ad mentem secum aequae
 ac cum ceteris contentam, ad cunctam ter-
 renam nostram atque aeternam felicitate-
 tem plurimum facit: eadem amicitia sum-
 ma nobis necessitas et acerrimus ad gene-
 rosa facta stimulus est. Mortalis societate pri-
 vatus de machina abrupti orbiculi instar in-
 tas, ubi singulorum intimam familiari-
 tatem detraeris, ut machina agitante vi
 destituta, immota terrae affixa; solitarii ru-
 dem, sexcentis animi ingenique beneficiis im-
 munem vitam degimus: quippe quum, ut ardi-
 us aut magis remissum, perpetuum aut mo-

bilius nos amplectatur vinculum, ita nostra
 perfectio non minus quam industria vel au-
 gescat vel comminuetur. Et singulorum con-
 gregationem in civitates ad perfectionem sen-
 sim enitentem culturam, teste historia primum
 excitate atque fovisse, quis est qui Dubitet?
 Quae tam relaxata coniunctio ubi tantum be-
 neficiorum in nos contulit: qualis quantisque
 eventus foederis expectandus est, tam arcte iuncti,
 ut amicus pro amico omnem prope vitam de-
 voreret? — Amici auxilium, quum ad externam
 modo mortalium conditionem respexeris, haud
 levis momenti esse constat. Abs teneris iam
 unguiculis ad aetatem usque, ubi maturi
 ore ratione utens, quae agas ipse imperare pot-
 es, et [quae est humana imbecillitas] ab hoc
 quoque memorabili temporis momento usque
 ad extremam senectutem cum varia for-
 tuna, sive rerum angustia et molestia pau-
 peratis, sive curis sineffis, urgente periculo,
 et iniuria ceterisque rebus adversis perpetu-
 a lucta tibi subeunda est, qua virtus tua
 tentetur et mens tentata purgetur. Quoties
 illi hostes resistere haud valenti instant, te-
 ties amicus ingenti mole oppressum corpe-

ris robore, egestate laborantem re familiari,
aut si data utrumque illi negarint, consilio
sublevat. Sugenti in tristitia comes fit; gra-
vibus curis ex cruciato coelestis religionis sola-
tium addit; funesti moeroris tenebras illu-
minantibus spei radiis dissipat.

At multo iucundissima et ad felicitatem
nostram amplissima haec res est, quum ho-
nestatis promovendae gratia hunc aditum lau-
dis potissimum petunt, qui intima famili-
aritate utuntur. Quamvis atrox et illibera-
lis tibi, quamvis ab omni bono pulcroque
intacta mens sit: ubi primi demum amo-
ris ignes in te suscitantur, animus sensim
calefactus liquefit, et imperio leniore moven-
te mitioribus sensibus patet. Familiaris, qui
talis est, qualem esse optimum quemque o-
portet, doctus experientia, promptus ingeni-
o, vir integer atque strenuus, virtutis deni-
que et bonorum omnium amans, nec agi-
tatus fortuna, sed certis vitae rationibus
ab incunte iam aetate susceptis ductus,
qui mortalium intimis pectoribus abdita
cogitata penetrat atque perlustrat, quascun-
que non solum afflictas verum etiam flo-
rentes amicorum res, quaecunque aut

optant aut sentiunt aut appetunt, non ignorant: tali natura vir instructus, si sapientiae doctrinas et praecepta virtutis, e lecturo, quod ipsi visum fuerit, tradit; si quoque ad altiores res investigandas ingenium excolit, quin virtute aberrantem ad honestatem revocet, non dubito. Nonne suo declarantem exemplo, quantum perfectionis humana admittat natura, contentionem ad meliorem frugem redeundi, animum ad divinas res emergendi, spem recuperandae salutis excitaturum: nonne consilio, doctrina, monitu, vituperatione ad interitum pergentem deterriturum esse putas? Tali modo Socrates quondam in amicorum et discipulorum familiaritate coniunctissime versatus, quibus erant affecti, errores et vitia illis detexit: quibus rebus viros et aetate sua dilectos summoque honore prosequutos, & ab extrema posteritate summam inerentes gratiam, illos reddidit.

Fortunatum te, cui contigit in talis vi-
 vi intimam familiaritatem pervenire! At
 troci tempore, quo profferum ac felix scelus
 virtus vocatur, quo ius in armis est, leges op-
 primit timor, si optimi quique a perditis vi-
 morum et abiectissimorum hominum tur-
 ba ad internecionem usque urgentur; mor-
 tis metu et inexorabili fato pedibus subiectis,
 in officiis persequendis integer et incolumis
 manes. Si alius incassum laborans, quia
 quocumque aliorum auxilio negatio, nimis
 tenui sua penna et proprio tantum im-
 petu in aëra sese sublaturus, e libidinum
 servitute emergere haud valet; si alius quam
 ignavia sepultus tam superbiae illecebris
 delinitus, quamcunque morum emenda-
 tionis occasionem omittit, quippe qui eius
 sese non indigere opinetur; si alius, quin
 libertati reddatur, fieri non posse putat,
 et antequam debebat spe delectus timet,
 ne, quae sane non remittantur, factorum
 poenas det: te suavis amici adhortatio,
 monitum, consilium provocat et arri-

git arrectumque incitat, decus tuum sola
 tiumque, robur et praesidium est. Fac quae
 que exubereas, tibi abs te facta memo-
 ret; fac, ea potissimum re, qua graviori,
 me irriteris, te offendat, vanam de praes-
 stantia tua opinionem tibi detrahens,
 fac flagitet, ut quibus hactenus indulse-
 ris, in aeternum renuncies: noli prava
 ambitione ea graviter ferre, noli moni-
 ta sapientis viri aspernari. At summo
 pietatis adfectu, beneficii, quo nihil ma-
 jus ulli unquam contigit, beneficii au-
 ro gloriaque favoreque principum poti-
 oris, praeclearo viro, qui amisam tuam
 tranquillitatem reduxit, maximas easque
 amplissimas gratias persolve. O! qui
 tanto servatore non laetatur, qui sa-
 lubribus verae amicitiae vinculis re-
 pugnat; magni pulerique sensu ex-
 stincto, dignitatis rationis, quae homi-
 nes Deo similes reddit, et excellentium
 virtutum immemor, quae morti mor-
 tales eripiunt, omnem suam feli-

citatem resignavit. Tantum coniunctionis est inter virtutem et amicitiam.

Quin tum etiam, quum et transeuntia et perennia bona nobis largita est, nos non relinquit; sed iis verentes novis voluptatibus afficit. Et si fortuna, quae singulis tantummodo impertit, cuncta in te contulisset, si domus argento refulgeret auroque renideret, laqueataque tecta lautis epulis et pulsata resonarent lyra; nullus autem fidus amicus adesset, qui tecum gauderet: eius oblectamenti, quo inter familiares, quibus cum summa intercessit necessitudo, laetatus esses, ne minimam quidem partem perciperes. Num amici commodum tuum promoventis ope, fortuna quamvis prosperissima, quamvis vigente aetate tibi opus non esse putas? Ubi lenocinis verborum adulator, dolosa fraude Deceptor, impudenti calumpnia delator, sive vi sive dolo direptor incolumem felicitatem tuam destruere molitur: quanti tunc illius sincerus & apertus sermo, monitus, ne nimis securus credulusque sis, constans

honoris tui defensio, invictus animus, immota fides in incertis rebus tibi constabit? Nam et secundas res, ait Cicero, "splendidiores facit amicitia, et adversas partiens, communicansque leviores."

Sincera sanctaque amicitia! Quantum tibi non modo potentiae verum etiam beneficiorum inest! Quantum coelestis felicitatis tuis cultoribus praebes! Omnis tua serena natura. Te ex aulico splendore profugus princeps, te inops petit rusticola: te, cui fata favent, circumdatus omnibus bonis desiderat; ad te quoque miser profugit ab omni iniuria defensuram. Stupore percussus mortalis ingentia montium iuga aut immensum spectat Oceanum; stupore percussus sidera riasque coeli et providentiae consilia investigat. Per ardua rerum humanarum & divinarum vagans ingenium dubiorum mole obrutum occumbit. At animus in amorem et desiderium colliquescit et diffluit, et mortalis manus tendit ad te, aeterna amicitia!

Qui finem propositum ut assequatur, omnem lapidem movet, veritatis studio,

amore, obsequio, ceteris praeter ea rebus ho-
 nestis amicum sui similem sibi parat.
 Cui autem quum virtus, otium, tranquil-
 titas eius firmissime iuncta sit; sapien-
 ter illum eligens, illius sensus moresque ex-
 periat, quibus motus alia perficiat, alia
 omittat, omnes denique illius cupiditates
 cognoscat, necesse est: quae si cum rationis
 non magis quam religionis praecceptis
 comparata probaverit, tunc demum eius
 virtute fretum, quae hactenus intra pecto-
 ra condidit, illi patefacere licebit: ne-
 que tamen ulli auctor fuerim, pluribus
 sese aperiendi, quum unicus isque verus
 amicus satis multa maximaque com-
 moda praebet. Haec animorum con-
 sensus inturbatam nobiliorem volupta-
 tem vobis, Carissimi Amici, exhibet.
 Ubi moeror adversaeque res vos vexabunt,
 mutuo solatio auxilioque haud carebitis:
 ubi clarior vobis dies illuxit, commu-
 ni laetitia beatae vitae pretium au-
 gebitis. Et quamvis vobis amicus forte
 subito ereptus fuerit, vivit tamen sem-

perque vivet: nam virtus eius non exstingui poterit, non exstingui concordis vite recordatio, quae lugentes recreabit. Et quanto propius ad supremum diem accedatis, tanto magis ex ipsa aetate haec cogitatio vos solabitur: Per aliquot modo temporis momenta nos separat mors; suavis altera coniunctio, & rursus nos visemus, ubi neque fatum neque mors nos disiungere potest!" —
